

BİBLİYOGRAFYA

Prof. Gotthard Jäschke
Zur Form der Eheschliessung in der
Türkei, 1953, 70 sayfa

Münster Üniversitesi Profesörlerinden, Die Welt des İslam adındaki İslâm dünyasının bilhassa bugünkü tarihi inkişafını aydınlatan milletler arası mecmuanın naşiri muhterem bay G. Jäschke'nin bundan evvel yazdığı «Der İslâm in der neuen Türkei» unvanlı eserinden Dergimizin 1951 tarihli ve Cilt VII, sayı 3-4 nüshasında (s. 176-748) okuyucularımıza haber vermiştik. Sayın profesörün bu kere gene Leiden (E. J. Brill, 1953) de basılmış olan «Türkiyede evlenme akdi şekli» (Zur Form der Eheschliessung in der Türkei) adlı eserinde hukuk tarihimiz için pek faydalı ve kıymetli incelemeleri görmekle seviniyoruz. Müellifin ön sözünden de anlaşılacağı üzere bu eser 1940 ta neşrettiği «Die Form der Eheschliessung nach dem Türkischen Recht» adlı kitabının (bu eser İstanbul Hukuk Fakültesi mecmuası, cilt XVIII, sayı 3-4 1953 nüshasında Doçent Dr. N. Berkin tarafından tercüme edilmeğe başlanmıştır) bir zeyli, ikmalî gibi sayılabilir. Müellif daha o vakit Türkiyede mevcut eski evlenme şekillerinin tarihi ve sistematik bir tablosunu vermek istiyordu. İkinci cihan harbinin tesirleri maalesef bu planı mahvetti. Gerek mezhepler arası ve gerek milletler arası hukuka şamil olarak toplanmış olan bütün malzeme hemen hemen yok oldu. Kurtarılmış olan perişan bir kısım malzeme sayesinde ve yeni araştırma ve emeklere dayanarak, plan dairesinde nazara alınması lâzım gelen bütün kaynaklara baş vurarak muhtelif n'kâh şekilleri arasındaki münasebet hakkında hukuk mukayyesesi metoduna göre daha fazla vuzuh verebilecek sonraki mesaiyi tahrik mahiyetinde bazı kısmî problemler ele alınabilmiştir.

Kitap başta dini evlenme şekillerinden bahseder. Burada İslâm örf ve adet hukuku başlıklı kesimde Osmanlı imparatorluğunda yapılan evlenmelere sonraları imamın iştiraki ve bu meyanda Şeyhul İslâm Ebus-

suud tarafından verildiği rivayet edilen bir fetva (1) üzerinde ehemmiyetle durulmuştur. Bu mevzu şimdiye kadar Türk hukuk edebiyatında incelenmiş değildir. Müellif her eserinde olduğu gibi bu eserinde de tetkikatını bir çok türkçe ve yabancı eserlere teşmil ve istinad ettirmiş ve son zamanların Türk kanun ve tüzüklerini de elemiştir (İşte bir ikisi: Prof. Hüseyin Avni Göktürk'ün *La vie juridique des peuples*, cilt 7, Turquie, Paris, 1939, s. 152 ve sonrakiler; Moradja d'Ohsson'un *Tableau Générale de l'empire Ottoman*, Cilt IV. s. 334, Paris 1791; Dernschwan'ın *Tagebuch einer Reise nach Konstantinople und Kleinasien*, 1553/1555, Franz Babinger tarafından neşredilmiştir, München ve Leipzig 1923, s. 133; Salomon Schweigger, *Reyss nach Constantinopel und Jerusalem*, Nürnberg 1613, s. 207, *Türkische Hochzeit*; Th. Papasian, *Le mariage religieuse des différente cults et le mariage civil en Turquie*, *Revue de Droit Intern. et de Legislation Comparée*, XV, 1934, s. 561; 1917 tarihli Aile hukuku kararnamesi ve buna dair sonraki tasarılar, 1926 tarihli Medenî kanunumuz ve bunlardan önceki mevzuat).

Müellif köylerde ve şehirlerdeki nikâh merasimi ve imam, hatta müezzînlerin bu merasimde iştirakları ve nikâh duası ve hutbesi hakkında bu araştırmaları yaptıktan ve Kuran ve Hadis hükümlerini de inceledikten ve Maliki mezhebinin naklettikten sonra bir medeni hukuk işi olarak sıhatinde iki şahidin huzuru kâfi olan nikâh akdinde şeriata muhalif surette imama böyle bir mevkiverilmesinin sebebini sormakta (s. 156) ve cevaplandırmaktadır.

Eser sadece İslam hukukuna ve modern Türk hukukuna göre evlenme akitlerine dair olmayıp bunlardan fazla olarak gayri müslimlerin ve ecnebilerin eski Türkiyede haiz oldukları evlenme hükümlerini de ihtiva eder ve Rum, Ermeni, Yakubi ve Nasturiler, Katolikler, protestonlar ve saire nezdindeki evlenmeler hakkında çok kıymetli malûmat vermekte ve bir hulasa ile nihayet bulmaktadır.

Memleketimizdeki evlenme usul ve şekilleri hakkında hukuk tarihimize ilâve ettikleri bu pek aydınlatici, değerli eserinden dolayı müellife teşekkürler etmek borcumuzdur.

Prof. S. Ş. ANSAY

(1) Ziyaeddin Fındıkoğlu, *Essai sur la transformation du code familial en Turqui* (Paris 1936) s. 5. Müellifden ahiren aldığım mektupta lutf ettikleri malûmata göre keza Mehmet Begowitch, *Evolution du droit Müslüman en Yougoslavie* (Aglar 1930) s. 35.